

Az ülés ergonómiája

KERÉKGYÁRTÓ ANDRÁS BÚTORAI AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

Az Iparművészeti Múzeum Kortárs Design Gyűjteménye egy bútoregüttest és két széket őriz Kerékgyártó András formatervezőtől. A *Biela* asztal és pihenőszékek 2017-ben, a Nemzeti Kulturális Alap pályázatának keretében, a *Flagship* görgős forgószék és a *Frigate* rakásolható szék 2020-ban a tervező és a gyártó (Plydesign Kft., Veszprém) közös ajándékeként kerültek a múzeum gyűjteményébe. A nemes felajánlás azért is különleges, mert egy kortárs magyar alkotó és egy magyar gyártó közösen tekintették szívügyüknek, hogy gyarapítsák a Kortárs Design Gyűjteményt.¹

A *Biela* asztal és székek vékony, teljes mértékben újrahasznosítható Krion anyagból készültek 2015-ben. A spanyol Porcelanosa vállalat által kifejlesztett Krion átmenet az akrilkő és a műanyag között. Tapintásra és meg-

jelenésre nagyon hasonló a természetes kőhöz, nagyobb részben ásványi anyagokat, ezenkívül akrilgyantát és egyéb adalékanyagokat tartalmaz. Különleges összetételének köszönhetően tűz-, hő- és UV-álló, így jól bírja a folyamatos kültéri használatot. A *Biela* bútorgarnitúra anyaghasználata úttörő megoldásnak tekinthető, mivel a Kriont korábban nagyobb, összefüggő felületekhez alkalmazták (repciósi pultokhoz, konyhapultokhoz), ülőbútorokhoz csak elvétve. A székek 2015-ben Termék kategóriában elnyerték a Magyar Formatervezési Díjat, és még abban az évben kiállították őket az Iparművészeti Múzeumban. A díj nemcsak a tervező érdeme, hanem a gyártásért felelős Néző Jánosé is (Nezozen Kft., Budapest), aki Magyarországon a Krion anyag specialistája.



KERÉKGYÁRTÓ András: *Biela* asztal és szék | András KERÉKGYÁRTÓ: *Biela* table and chair
2015, KRION solid surface akrilkő, hőformázott, szék: 70x67x61 cm, asztal: 40x60x60 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest)

Fotó: Urbán Jonatán Máté / Iparművészeti Múzeum



KERÉKGYÁRTÓ András: Frigate rakásolható szék | András KERÉKGYÁRTÓ: Frigate stackable chair
2019, 3D furnértechnológia, krómozás, rétegelt falemez, 78,9x51,4x53,2 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest)
Fotó: Regős Benedek / Iparművészeti Múzeum

A melegen hajlított Biela asztalok három- és négy- személyes verzióban készülnek – a múzeum gyűjteménye egy háromoldalú változatot őriz. Látszólag úgy tűnik, mintha a székek egyetlen, homogén felületből állnának, de valójában két egyforma elem van egymáshoz illesztve. A homorú ülőlap és a háttámla lényegében egymás tükörképei. Ez a nagy kötőszilárdságú Krion ragasztónak köszönhető, amely száradás után szinte láthatatlanná válik.

A formaterv számtalan átalakuláson és módosításon ment át, amíg létrejött a végleges sziluett. A Biela előképe Kerékgyártó finnországi tanulmányai során készült az egyetem műhelyében,² akkor még rétegelt lemezből. Ezzel a technológiával csaknem valódi ipari körülmények

között kísérletezhetett a tervező. A prototípust 2014-ben mutatta be először a nagyközönségnek a milánói Salone del Mobilén, ahol Néző János felfigyelt rá. A rétegelt lemez és a Krion megmunkálási lehetőségei ugyanis nagyon hasonlóak, innen jött az ötlet, hogy ebben az irányban fejlessék tovább a széket. A Kriont, akárcsak a rétegelt lemezt, sablonra préselik és hajlítják, a körbemaráshoz faipari szerszámokat használnak. Az új anyag új kihívások elé állította az alkotót, és időközben tovább finomította a designt. A rétegeltlemez verzióknak még függőleges lábai voltak, a Biela viszont már enyhén döntött, széttartó lábakat kapott a nagyobb stabilitás és a rakásolhatóság érdekében. A pihenőszék mellett eleinte étkezőszékben is gondolkodtak, azonban erről



KERÉKGYÁRTÓ András: Flagship görgős forgószék | András KERÉKGYÁRTÓ: Flagship swivel-chair on castors
2017, alumínium, polírozott, rétegelt európai tölgy, textilszövet, 76x60x53 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest)
Fotó: Regős Benedek / Iparművészeti Múzeum

kiderült, hogy a kisebb ragasztási felület miatt kevésbé lenne ellenálló. A biztonságos használatért a ragasztáson kívül maga a forma is felelős. A szék lábai ezért nem szabályos síkok, hanem finoman meg vannak hajlítva.

A Frigate szék ülőfelülete rétegelt lemez megmunkálásával készült, míg a háttámlája 3D furnértechnológiával. Előnyös vonalvezetése, könnyű súlya (mindössze 6,1 kg) és szánkótalpai révén rakásolható. Az élek finoman kihajlanak, hogy ne vágják a hátat és a combokat. Lábai a metrikus csavaroknak köszönhetően könnyen ki- és becsavarhatók, egyszerűsítve a szállítást és a tárolást. A Frigate 2019-ben Termék kategóriában elnyerte a rangos iF Design Awardot (iF Design Díj), illetve a Magyar Formatervezési Díjat szintén Termék kategóriában. Gyártója a Plydesign Kft., akikkel szintén 2014-ben, a milánói designkiállítás alkalmával ismerkedett meg a tervező. Babits Tamás, a Plydesign vezetője éppen abban az évben indította el bútorkészítő vállalkozását az édesapja által alapított rétegeltlemez-gyár nyomdokain. Olyan tervezőt keresett, akinek volt tapasztalata ezen a téren. A Frigate szék fa lábszerkezete lett az első közös munkája



KERÉKGYÁRTÓ András: Flagship görgős forgószék (részlet)
András KERÉKGYÁRTÓ: Flagship swivel-chair on castors (detail)
2017, alumínium, polírozott, rétegelt európai tölgy, textilszövet,
a teljes méret: 76x60x53 cm (Iparművészeti Múzeum, Budapest)
Fotó: Regős Benedek / Iparművészeti Múzeum

Kerékgyártó Andrással, ez a jelenlegi Plydesign lábtípusok alapja, és ma is elérhető. Kezdetben az volt a céljuk, hogy többféle, már létező székpalásthoz kompatibilis legyen, később felhasználták a Frigate-hez is, amelynek végleges változata 2019-ben készült el. Kerékgyártó a doktori kutatása során összegyűlt tapasztalatait is hasznosította a szék tervezésekor.³

A Charles Eames és Eero Saarinen 1940-ben tervezett hajlítottra karosszékeire emlékeztető Flagship szék volt az első termék, amelyet teljes egészében a Plydesign számára tervezett 2017-ben. Ezzel a székkal fektették le a márka alapelveit, mely szerint ha valaki beleül egy Plydesign székbe, érezze, hogy azt egy *ember* tervezte egy embernek, maximális figyelmet fordítva a különféle igényekre és a kényelemre. Egy széket sokan sokféleképpen használhatnak, nincs két egyforma szükséglet. A hosszú időtartam, a stabilitás és a komfortosság alapvető elvárások, mégis igen gyakran találkozunk kényelmetlen, észszerűtlen megoldásokkal. Kerékgyártó szerint az sem mindegy, hogyan áll egy szék lába, mennyire lóg ki az ülőfelület alól – minél jobban, annál könnyebb benne elbotlani. A Flagship tervezésekor jó minőségű, de elérhető árú terméket szerettek volna létrehozni. Az alkotó hosszas makettezések után jutott el a végleges formáig. Papírból lemodellezte a rétegelt lemezt, hiszen a két anyag nagyon hasonló módon alakítható. A tervezés során a gyártóval alaposan felmérték a konkurenciát, és rájöttek, hogy ebben a kategóriában nagyon kevesen kínálnak megfelelő karfájú széket. Ők viszont biztosak voltak benne, hogy ergonomiailag többet szeretnének nyújtani. Az idompréselt rétegeltlemez Flagship szék széles, enyhén hajlítot karfája kényelmes támasztékot nyújt a karoknak, az ívelt ülőlap és háttámla a Frigate-hez hasonlóan nem vágja a combokat és a lapockát, a hátat finoman körbeöleli a megfelelő magasságban lévő háttámla. A kárpitozott párnázatot tudatosan belekomponálták a szék struktúrájába, amely így az összhatás szerves részét képezi.⁴

FARKASY Melinda
művészettörténész

1. A cikk apropója, hogy Komporday Rita muzeológus kollégámmal elkezdtük tervezetten archiválni a kortárs műtárgyainkhoz fűződő személyes történeteket, a tervezők inspirációját és az alkotások létrejöttét megelőző designfolyamatot, hogy minél alaposabban feltérképezzük egy tárgy tervezésének és gyártásának körülményeit. Köszönöm Kerékgyártó Andrásnak, hogy egy interjú keretében mesélt a három bútorról.

2. Kerékgyártó András 2013-ban szerzett mesterdiplomát a helsinki Aalto Egyetem bútortervezés szakján.

3. 2020-ban szerzett DLA-fokozatot a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen (MOME).

4. További források: www.bielacollection.com; www.plydesign.eu